

Організація виховної діяльності (Красницька О.А., Дика І.В., Ігнатова А.Г.)

Відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції Нової української школи **виховний процес** у закладах освіти є невід'ємною складовою освітнього процесу і має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина тощо.

Виховний процес має спрямовуватися на формування:

- відповідальних та чесних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству;
- поваги до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина;
- нетерпимості до приниження честі та гідності людини, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якою ознакою;
- патріотизму, поваги до державної мови та державних символів України, поваги та дбайливого ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, нематеріальної культурної спадщини Українського народу, усвідомленого обов'язку захищати у разі потреби суверенітет і територіальну цілісність України;
- усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення, проявів корупції та порушень академічної доброчесності;
- громадянської культури та культури демократії;
- культури та навичок здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля;
- прагнення до утвердження довіри, взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- почуттів доброти, милосердя, толерантності, турботи, справедливості, шанобливого ставлення до сім'ї, відповідальності за свої дії;
- культури свободи та самодисципліни, відповідальності за своє життя, сміливості та реалізації творчого потенціалу як невід'ємних складників становлення особистості.

Єдність навчання, виховання і розвитку учнів забезпечується спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу.

Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (наказ МОН України від 06.06.2022 №527) передбачає здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- активна участь у громадсько-політичному житті країни;
- верховенство права, повага до прав людини;
- готовності до природоохоронної діяльності;
- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України .

Міністерство освіти і науки України зосереджує увагу на тому, що в умовах російської воєнної агресії в Україні, героїчної боротьби проти росії, захисті українським народом ціною неймовірних зусиль і своїх життів принципів демократії, свободи та справедливості, **національно-патріотичне виховання** є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

З метою вшанування світлої пам'яті, громадянської відваги і самовідданості, сили духу, стійкості та героїчного подвигу воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, відповідно до Указу Президента України від 16 березня 2022 року №143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України», **щоденно о 9 годині 00 хвилин долучатись до загальнонаціональної хвилини мовчання.**

Перед педагогічними колективами закладів освіти нині є актуальними питання об'єднання зусиль педагогічної та батьківської громадськості щодо захисту прав та свобод дітей та молоді, оволодіння школярами цінностями та моделями поведінки, які складають основу світової культури.

Нормативно-правова база виховного процесу у закладах загальної середньої освіти

- Конституція України;

- Конвенція про права дитини (ратифікована Постановою ВР від 27.02.91 №789-ХІІ);
- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року;
- Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 року № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 688));
- Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898);
- Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року;
- Стратегія національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки;
- Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі;
- *Закони України:*
 - «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII;
 - «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 №463-IX;
 - «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 №2402-III;
 - «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 №3739-VI;
 - «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» від 09.04.2015 №314-VIII;
 - «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років» від 09.04.2015 №315-VIII;
 - «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 09.04.2015 №317-VIII;
 - «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 №229-VIII;
 - «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 №2657-VIII;
 - «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми» від 06.06.2024 №3792-IX.
 - «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022 №2834-IX.
- *Укази Президента України:*
 - «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» від 18.05.2019 №286/219;

- «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 №722;

- «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі» від 25.05.2020 №195.

• *Постанови Кабінету Міністрів України:*

- «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки» від 09.10.2020 №932;

- «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки від 02.06.2021 №579;

- «Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року» від 30.06.2021 №673;

- «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках» від 15.12.2023 №1322.

• *Розпорядження Кабінету Міністрів України:*

- «Про схвалення Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого громадського руху в Україні» від 11.04.2018 №281-р;

- «Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні» від 03.10.2018 №710-р;

- «Про затвердження плану заходів з відзначення подвигів ветеранів війни, проявлених під час захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності України, на період 2023-2026 років» від 30.03.2023 №269-р;

- «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки» від 07.06.2024 №527-р;

- «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2024 рік» від 05.07.2024 №632-р.

• *Розпорядження Кабінету Міністрів України:*

- «Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації» від 20 грудня 2022 р. №1163-р.

- «Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти» від 07 квітня 2023 р. №301-р.

- «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки» від 07 червня 2024 р. №527-р.

- «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року» від 02 червня 2023 р. №496-р.

• *Накази Міністерства освіти і науки України:*

- від 06.06.2022 №527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу МОН України від 16.06.2015 №641»;

- від 23.06.2022 №586 «Про внесення зміни до наказу МОН України від 06.06.2022 року №527».

• *Лист МОНУ:*

- «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2024/25 року» (від 05.06.2024 №1/9979-24).

• Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей», яка розглянута та затверджена Вченими Радами Інституту проблем виховання (протокол № 6 від 02 липня 2018 року) та Інституту модернізації змісту освіти (протокол № 7 від 26 вересня 2018 року).

• Обласна програма «Розвиток освітнього простору Полтавщини» на 2021-2025 роки (Рішення сесії Полтавської обласної ради від 29.12.2020 №47).

• Обласна програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки (Рішення сесії Полтавської обласної ради від 09.04.2021 №136) та ін.

• Стратегія розвитку освіти Полтавської області на 2023-2027 роки.

Особлива роль в організації виховної діяльності в закладі освіти належить класним керівникам. Діяльність класного керівника регламентується «Положенням про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 № 434, затвердженим в Міністерстві юстиції України 26 вересня 2000 року за №659/4880 (зі змінами). Ресурс:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-00#Text>

<https://ips.ligazakon.net/document/RE12665>

Зазначені вище документи ставлять перед педагогічною спільнотою завдання виховання у здобувачів освіти любові до рідної Батьківщини, формування якостей громадянина-патріота України, створення безпечного освітнього середовища тощо.

Національно-патріотичне виховання

Стратегічні підходи до національно-патріотичного виховання дітей та молоді визначені в Указі Президента України від 18.05.2019 № 286/219 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», Постанові Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932, якою затверджено План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки, Постанові Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 673, якою затверджено Державну цільову соціальну програму національно-патріотичного виховання на період до 2025 року.

1 січня 2023 року набув чинності Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».

Національно-патріотичне виховання стосується громадян України і закордонних українців усіх вікових груп та здійснюється шляхом:

- 1) популяризації суспільно-державних (національних) цінностей України;
- 2) здійснення заходів з формування оборонної свідомості та громадянської стійкості;
- 3) поширення знань про видатних особистостей українського державотворення;
- 4) залучення інститутів громадянського суспільства до виконання завдань національно-патріотичного виховання;
- 5) залучення громадян України, насамперед дітей та молоді, до участі в заходах національно-патріотичного спрямування;
- 6) організації та здійснення виховних і просвітницьких заходів;
- 7) формування навичок критичного мислення, медіаграмотності та запобігання поширенню недостовірної інформації;
- 8) залучення закордонних українців до збереження і популяризації української мови, культури, а також формування та збереження національної ідентичності;
- 9) залучення ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності до здійснення заходів національно-патріотичного виховання.

Основними складниками національно-патріотичного виховання є:

- 1) громадянсько-патріотичне виховання;
- 2) духовно-моральне виховання;
- 3) співпраця із закордонними українцями.

У червні 2022 року наказом МОН від 06.06.2022 № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641» та наказом МОН від 23.06.2022 №586 «Про внесення зміни до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 року № 527» схвалено Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України (далі - Концепції) та Заходи щодо її реалізації до 2025 року.

У Концепції визначено мету, завдання, принципи національно-патріотичного виховання; вказано шляхи реалізації та впровадження. Також є розділи з очікуваними результатами та індикаторами ефективності національно-патріотичного виховання в системі освіти України.

Для впровадження Концепції в Полтавській області у червні 2022 року Департаментом освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації затверджено план заходів з реалізації Концепції національно-патріотичного виховання. (Наказ ДОН від 29.06.2022 р. № 120) Відповідно до цього наказу керівники органів управління освітою ТГ, керівники ЗЗСО, ЗПО, ЗП(ПТ)О обласного підпорядкування спільно з Полтавською академією неперервної освіти ім. М.В. Остроградського організують виконання плану заходів, а Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського ще й здійснює збір та узагальнення інформації відповідно до п.4.2 вище згаданого наказу.

Збір інформації, проведений протягом 2023/2024 навчального року фахівцями відділу виховної роботи та розвитку цінностей Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського свідчить про великий обсяг проведеної роботи.

Рекомендуємо у 2024/2025 навчальному році у закладах освіти проводити:

- інформаційно-просвітницькі та виховні заходи у формі зустрічей з волонтерами, з ветеранами війни,
- майстер-класи за участю дітей та батьків з виготовлення сувенірів для бійців ЗСУ,
- лекції/бесіди, у тому числі із залученням представників громадських об'єднань, щодо необхідності дотримання у повсякденному житті демократичних принципів,
- виховні проекти національно-патріотичної тематики,
- різноманітні акції на підтримку учасників бойових дій, допомогу пораненим військовим, підтримку захисників нашої країни, їхніх дітей та родин, підтримку медичних працівників і волонтерів, які працюють в зоні бойових дій,
- мітинги-реквієми на вшанування Героїв,

- виставки плакатів, газет, фоторепортажів,
- конкурси поезії та прози, відеоматеріалів, малюнків,
- вікторини,
- змагання,
- тематичні заходи до пам'ятних дат, присвячені героїчним подвигам українських воїнів у боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України та інше.

На виконання Обласної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021 – 2025 роки, затвердженої рішенням другого пленарного засідання четвертої сесії обласної ради восьмого скликання від 09 квітня 2021 року № 136 (зі змінами), рекомендуємо у 2024/2025 навчальному році взяти участь у науково-методичних заходах національно-патріотичного виховання обласного рівня, ініціатором та реалізатором яких є Полтавська академія неперервної освіти імені М.В.Остроградського (директор Зелюк В.В.). А саме: вебінарах, тренінгах, презентаціях проєктів, нарадах, змаганнях, конкурсах для учнівства та педагогів.

Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського у 2024/2025 навчальному році проводитиме конкурси стипендій для учнів, студентів і молодих учених Полтавщини імені Героя Небесної Сотні – Героя України Ігоря Сердюка, імені Героя України Андрія Конопльова, імені Дмитра Пругла для учнів ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою Полтавщини.

Щоб гідно вшанувати пам'ять полеглих Героїв України, в Полтавській області започатковано іменні Стипендії.

Стипендією імені Героя Небесної сотні кременчужанина Ігоря Сердюка (1969–2014) з 2018 року нагороджуються представники учнівської та студентської молоді, а також молоді науковці за активну громадянську позицію.

Герой України старший сержант Андрій Конопльов (1977–2015) із Пирятина здійснив геройський вчинок на полі бою, тому в пам'ять про нього з 2021 року започатковано стипендію, якою нагороджуються учні та студенти, що розвивають свої навички військово-прикладного напрямку, є учасниками військово-патріотичних гуртків, активно займаються волонтерством.

У листопаді 2023 року Полтавська обласна рада започаткувала ще одну обласну стипендію імені полеглого бійця полку «Азов» полтавця Дмитра Пругла (1990–2019) для тих юнаків і юнок, які вибрали професію військових, щоб підтримати і мотивувати їх опановувати мистецтво захисту України.

У листопаді 2024 року відбудеться обласний конкурс на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області у трьох номінаціях: «Музично-театральна постановка», «Військово-спортивне шоу» та «Історична реконструкція».

Мета Конкурсу полягає у виявленні і підтримці обдарованих дітей та молоді, формуванні національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, розвитку духовно-моральних цінностей школярів.

Основними завданнями конкурсу є: сприяння в освітньому, духовному розвитку учнів, їхній соціалізації і життєвому самовизначенню через залучення до культуротворчої діяльності; патріотичне виховання дітей та молоді засобами мистецтва; створення сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу школярів; привернення уваги громадськості, органів виконавчої влади до проблеми національно-патріотичного виховання.

Учасниками Конкурсу можуть бути учні та колективи закладів загальної середньої освіти та закладів позашкільної освіти. Перший етап Конкурсу проводиться на базі міських, селищних, сільських територіальних громад (до 1 жовтня). Другий – обласний етап може проводитися очно або дистанційно (до 20 грудня).

Для участі в другому етапі Конкурсу подається заявка до 1 листопада про участь в обласному Конкурсі на кращий захід з національно-патріотичного виховання за формулю, що додається в положенні. Заявка подається на електронну адресу Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського: root@pano.pl.ua.

Положення про проведення обласного Конкурсу на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області доступне за лінком:

http://pano.pl.ua/images/new_folder/Rozdily/natzionalno-patriotychne-vykhovannia/polozhennia/Polozhennya_pro_provedennya_oblasnoho_konkursu_na_krashchyy_zakhid_z_natsionalno-patriotychnoho_vykhovannya.pdf

За умови дистанційної організації конкурсу він проводиться онлайн за допомогою дистанційних технологій.

З метою залучення до обговорення суспільно значимих тем, пов'язаних з війною в Україні та набуття учнівською молоддю навичок цивілізованих методів вирішення дискусійних питань, у листопада 2024 року відбудуться обласні змагання інтелектуальної гри «Дебати-2024» для школярів 9–11 класів.

З метою забезпечення освітянської спільноти якісними навчальними матеріалами, підняття рівня військово-патріотичного виховання у закладах загальної середньої освіти з 25 вересня до 22 жовтня 2023 року Полтавською академією неперервної освіти ім. М. В. Остроградського проведено Обласний ярмарок кращих розробок навчальних матеріалів для дистанційного компоненту освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. У трьох номінаціях Ярмарку: «Ми пам'ятаємо», «Сміливість іти за мріями», «Велика Україна в маленькому серці» були розглянуті та визначені найкращі розробки виховних заходів із вшанування пам'яті героїв, які загинули у боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України для учнів 5-11 класів, розробки заходів військово-патріотичного виховання для учнів 5-11 класів та учнів 1-4 класів.

Вищезазначені методичні матеріали розміщено на обласному репозитарії освітніх матеріалів для дистанційного компоненту освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти «Навчайся і навчай» на сайті Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського.

Звертаємо увагу на те, що Міністерство освіти і науки розробило посібник «Як говорити про російсько-українську війну в школі? Уроки стійкості, боротьби та перемог». Його мета – сприяти становленню громадянської позиції учнів і учениць, навчити розрізняти факти і фейки, не піддаватися маніпуляціям і ворожій пропаганді.

Посібник допоможе розповісти про перебіг російсько-української війни, пояснити учням, чому виникають війни, розвивати навички медіаграмотності. Посібник розділений на блоки інформації, де зібрано приклади завдань, проектів, вправ, рекомендації щодо висвітлення тем відповідно до вікових особливостей учнів і їх психоемоційного стану. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/12/22/Yak.hovoryty.pro.viynu-22.12.2023.pdf>

Для проведення заходів, присвячених пам'ятним та святковим датам, пропонуємо використовувати інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті. Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam>

Співпраця у реалізації національно-патріотичного виховання різних суб'єктів громадянського суспільства надзвичайно важлива. Особливо у проведенні інформаційних, просвітницьких, виховних заходів у закладах освіти із шанування ветеранів, пам'яті загиблих (померлих) захисників і захисниць України з метою формування в молодого покоління шанобливого ставлення до зазначених осіб, виховання молоді в дусі патріотизму та героїзму.

Подолання негативних явищ (булінг, домашнє насильство, кримінальні правопорушення)

Питання запобігання та виявлення випадків жорстокого поводження з дітьми регулюється Законом України «Про охорону дитинства», де статтею 10 визначено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості та виключають приниження честі і гідності дитини <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14/ed20120601>

Концепцією Нової української школи передбачено формування ціннісного ставлення і судження у школярів, вміння вибудовувати доброзичливі і толерантні стосунки із учасниками освітнього процесу.

Закон України «Про освіту», зокрема стаття 53, визначає право здобувачів освіти на захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти.

Частина 1 статті 16 «Конвенції про права дитини» передбачає, що жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте і сімейне життя, недоторканність житла, таємницю кореспонденції або незаконного посягання на її честь і гідність. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

Право дітей на захист від усіх форм насильства гарантується статтями 28 і 52 Конституції України, відповідно до яких ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському, або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Булінг (цькування) є однією із поширених форм насильства у дитячому середовищі. Особливої уваги потребують проблеми запобігання насильства та жорстокого поводження з дітьми в сучасному суспільстві, які зумовлені не тільки збільшенням фактів психічного, фізичного, сексуального насилля, а і небажанням соціуму відкрито розглядати це питання.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії мобінгу (цькуванню)» від 16.11.2022 № 2759-IX передбачено, що керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та мобінгу (цькування).

Нагадуємо, що наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.19 № 1646, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 за № 11/34394, затверджено Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядок застосування заходів виховного впливу.

У разі, якщо права дитини порушені органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, необхідно звернутися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини на гарячу лінію: 0800-50-17-20 або електронну пошту: hotline@ombudsman.gov.ua.

Виховна робота має бути спрямована на формування ціннісного ставлення і судження у школярів, вміння вибудовувати доброзичливі й толерантні стосунки з учасниками освітнього процесу.

Відповідальність за булінг передбачена статтею 1734 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка при цьому застосовується не тільки за вчинення, але й за приховування випадків булінгу. З війною проблема булінгу не лише не викорінилася, а онлайн-цькування в закладах освіти набуває нових форм і проявів, зокрема, булінг із застосуванням засобів електронних комунікацій. Тривожна тенденція прояву поведінкової агресії та дій з цькування учасників освітнього процесу у процесі онлайн-навчання, їх усвідомленого наміру на заподіяння шкоди психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, незважаючи на виклики воєнного часу і зміну чинників безпекової ситуації в країні.

«Кібербулінг» чи «онлайн-булінг» стосується випадків вчинення цькування в освітньому середовищі саме в Інтернет-просторі з використанням мобільних телефонів, комп'ютерної техніки, інших пристроїв і засобів, через які здійснюється доступ до електронних комунікаційних мереж. З метою профілактики булінгу (цькування) та кібербулінгу в закладах освіти рекомендуємо проводити просвітницьку роботу з батьками та законними представниками здобувачів освіти з питань профілактики насильства, булінгу, формування толерантної поведінки та вирішення конфліктних ситуацій мирним шляхом.

З даної проблематики на офіційних сайтах Міністерства освіти і науки України (Корисні посилання щодо теми антибулінгу Міністерство освіти і науки України (mon.gov.ua)) та Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (Корисні посилання – Інститут модернізації змісту освіти (imzo.gov.ua)) розміщена спеціальна рубрика: «Корисні посилання щодо теми антибулінгу».

Режим

доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/2019-11-25-protydiy-bullingy.pdf>

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/korisni-posilannya-shodo-temi-antibulingu>

Наголошуємо, що на доступному місці у закладі освіти варто розмістити контактну інформацію про керівників та педагогічних працівників закладу освіти, до яких, відповідно до посадових обов'язків, можуть звертатися учасники освітнього процесу для оперативного вирішення питань, що стосуються збереження життя чи здоров'я, а також захисту прав та інтересів дитини; номер телефону 1547 Урядової гарячої лінії з попередження домашнього насильства; телефонні номери Національної дитячої «гарячої» лінії 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного).

З метою профілактики булінгу (цькування) у закладах освіти рекомендуємо:

- впроваджувати в освітній процес закладів освіти гурток «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації» та факультатив «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе»;

- використовувати відеоролик «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Медіація ровесників та ровесниць» (<https://la-strada.org.ua/novyny/navchalne-video.html>) та освітній електронний курс «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе». Режим доступу: <https://la-strada.org.ua/onlajn-navchannya>;

- розвивати медіацію однолітків, створювати служби порозуміння (Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти);

- проводити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики насильства, булінгу, формування ненасильницької моделі поведінки та вирішення конфліктів мирним шляхом.

Поруч із булінгом (цькуванням) великою проблемою в Україні є **домашнє насильство**. Під час війни – це поширене явище, яке стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Попри повномасштабну війну, розпочату РФ на території України, проблема домашнього насильства не стає менш важливою. Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, лише загострює проблеми людей, які були й до цього.

Верховна Рада України 20 червня 2022 року ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству (Стамбульську конвенцію).

Документ розроблено на виконання заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з метою запобігання насильству стосовно жінок, домашньому насильству та боротьбу із цими явищами.

Конвенція є першим міжнародним законодавчим актом, що передбачає захист прав жінок. Метою документу є захистити жінок від усіх форм насильства та дискримінації, боротися за рівність між жінками й чоловіками,

розробляти політику та заходи для захисту всіх жертв насильства й надання їм допомоги. Україна приєдналася до конвенції у 2011 році.

Ратифікація Стамбульської конвенції запроваджує важливі механізми запобігання і протидії насильству: зобов'язання допомоги, створення притулків, організація гарячих ліній, надання компенсацій постраждалим, криміналізація видів насильства тощо.

Звертаємо увагу на Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07 грудня 2017 року № 2229, (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>), який визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Інформацію щодо захисту прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права можна знайти за посиланням: https://minjust.gov.ua/m/str_19188

Пропонуємо використовувати матеріали з питань запобігання та протидії домашньому насильству, що розміщені на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1kdBNPKwOfNWwoLNJ5RaJlvfro7oazdUw/view>

Домашнього насильства можна уникнути, якщо жертва не буде мовчати. Рекомендуємо розмістити на сайтах закладів освіти та донести в доступний спосіб до учасників освітнього процесу інформацію про те, куди звертатися у випадках домашнього насильства:

до Національної поліції за номером 102 та повідомити про факт насильства;
на Урядовий контактний центр 15-47, де цілодобово надаються інформаційні, психологічні та юридичні консультації чоловікам та жінкам, які постраждали від домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або з питань загрози вчинення такого насильства та психологічної допомоги потерпілим від домашнього насильства жінкам, чоловікам, дітям;

до національної «гарячої лінії» з питань запобігання домашнього насильства, торгівлею людьми та гендерної дискримінації 0-800-500-335 або 116-123 (короткий номер з мобільного).

Нагадуємо, що держава гарантує кожному громадянину право на отримання безоплатної правової допомоги за номером Єдиного контактцентру 0800213103 (цілодобово та безкоштовно у межах України зі стаціонарних та мобільних телефонів).

Важливо: діти мають право безоплатно отримати послуги адвоката (складання заяв, представництво в суді).

За правовою консультацією також можна звернутися, написавши повідомлення у месенджер Facebook - сторінки системи БПД, у публічний чат Telegram-чат «Правова допомога протидії насильству», де постраждали від домашнього насильства та свідки можуть отримати консультацію юристів щодо захисту своїх прав; у приватний чат системи БПД у Telegram або Viber, а також через мобільний застосунок «Безоплатна правова допомога».

З метою забезпечення комплексного інтегрованого підходу до протидії домашньому насильству та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від домашнього насильства, шляхом проведення превентивних заходів, ефективного реагування на факти домашнього насильства наказом Міністерства освіти і науки від 02.10.2018 № 1047 затверджено Методичні рекомендації щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами.
[URL:<https://imzo.gov.ua/2018/10/03/nakazmon-vid-02-10-2018-1047-pro-zatverdzen-ia-metodychnykh-rekomendatsiyshchodo-vyivlennia-reahuvannia-na-vypadky-domashn-oho-nasytl-stva-ivzaiemodii-pedahohichnykh-pratsivnykiv-iz-inshymy-orhana/>](https://imzo.gov.ua/2018/10/03/nakazmon-vid-02-10-2018-1047-pro-zatverdzen-ia-metodychnykh-rekomendatsiyshchodo-vyivlennia-reahuvannia-na-vypadky-domashn-oho-nasytl-stva-ivzaiemodii-pedahohichnykh-pratsivnykiv-iz-inshymy-orhana/)

Запобігання та профілактика кримінальних правопорушень

Під час війни, коли усі категорії населення держави зазнають негативного впливу воєнних дій, великою небезпекою є потрапляння неповнолітніх у маргінальне середовище, у середовище, схильне до девіантної поведінки. Нестійка психіка дитини не завжди зможе відрізнити піклування від насильства, наприклад, сексуального чи психологічного. Важливим є не лише попередження правопорушень неповнолітніми особами, а й дотримання їхніх прав і можливість максимально безпечно розвиватися у суспільстві, недопущення зростання рівня злочинності серед неповнолітніх під час війни і облік тих, хто потрапив під негативний вплив осіб з неправомірною поведінкою на територіях, де ведуться бойові дії.

Нині стан і тенденції злочинності неповнолітніх свідчать про нагальну потребу організації консолідованих і цілеспрямованих дій суспільства та держави щодо попередження такої злочинності, запобігання її розвитку та зростанню. Має бути сформовано чітку взаємодію всіх зацікавлених органів і служб на місцевому рівні. Педагогам потрібно вести тісну співпрацю з представниками органів ювенальної превенції, волонтерами, центрами проживання тимчасово переміщених осіб для виявлення дітей, схильних до неправомірної поведінки, або таких, що потребують особливої соціально-психологічної адаптації. Важливою є суспільна солідарність і взаємодія усіх громадян.

Варто проаналізувати стан справ та посилити індивідуальну корекційну роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки; проводити інформаційно-просвітницьку роботу з батьками та законними представниками дітей, схильних до протиправної поведінки.

Нагадуємо, що листом Міністерства освіти і науки України «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні» від 13.05.22 року № 1/5119-22 зосереджено увагу на тому, що одним із важливих пріоритетів в діяльності закладів освіти є профілактика шкідливих звичок та протиправної поведінки здобувачів освіти.

При цьому інформуємо, що постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року №689 затверджено Порядок проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні.
[URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2019-%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2019-%D0%BF#Text)

На сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» розміщений перелік програм, а саме: профілактичних та/або корекційних програм для дітей у контакті із законом; навчальних програм для спеціалістів в галузі профілактики правопорушень серед дітей та роботи з дітьми у контакті із законом. Режим доступу:

<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovnarobota/korysni-posylannya/>

Пропонуємо перелік просвітницько-профілактичних програм: освітня програма «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації», профілактична програма «Школа і поліція», інформаційно-освітня протиалкогольна програма «Сімейна розмова», «Програма 15» профілактика ВІЛ-інфекції та підтримка психосоціального здоров'я в Україні, просвітницько-профілактична програма «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя», програма «Розвиток стресостійкості» за програмою «Безпечний простір», програма «Навчи дитину захищатись»: інтерактивні бесіди «Кіко та Рука», навчальна програма «Дорослішай на здоров'я», програма профілактики конфліктів та правопорушень серед учнівської молоді «Будуємо майбутнє разом», програма виховної роботи з учнями щодо питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадська позиція» тощо.

Під час війни першочергове бажання – полегшити страждання людей. Інтереси довкілля відходять на другий план. Проте війна сильно впливає на природні ресурси, у тому числі й тварин. Непоправні втрати від війни вимірюються не тільки людськими життями, але й життями тварин. На жаль, необізнаність здобувачів освіти щодо правил поведінки з тваринами (як домашніми, так і безпритульними) також призводить до негативних наслідків (знущання над тваринами, зараження небезпечними хворобами, травмування та каліцтво дітей).

Відповідно до статті 6 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» і ратифікованої в Україні Європейської конвенції про захист домашніх тварин та з метою покращення психологічного стану дітей під час війни, зняття емоційної напруги, виховання гуманного ставлення до тварин пропонуємо проведення різних видів виховної роботи у закладах освіти на тему «Гуманне та відповідальне ставлення до тварини»: урок доброти, конкурси, акції, флешмоби тощо.

Проведення освітньо-виховних заходів, присвячених тваринам, є актуальними та потрібними в наш час. Такі заходи є не лише антистресовими для школярів, але й дарують відчуття єдності у площині добра, ознайомлюють учнів із сучасними підходами догляду за домашніми тваринами, гуманними методами розв'язання проблеми безпритульних тварин та виховують одні з головних людських якостей – добро, відповідальність, гуманність та альтруїзм.

Пропонуємо розроблені та апробовані благодійною організацією «Благодійний фонд «Щаслива лапа» («Happy paw») тематичні методичні матеріали (конспекти виховних занять, вікторини, квести, онлайн ігри, пізнавальні відеоматеріали, аудіоказки) викладені у вільному доступі. Зокрема, методичний посібник «Гуманне та відповідальне ставлення до тварин», схвалений для використання у закладах загальної середньої освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України №22.1/12-Г-454 від 02 липня 2018 року).

Злагоджена та спільна пропедевтична робота навчальних закладів, служб у справах дітей, департаментів освіти та науки, правоохоронних органів, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо попередження правопорушень та злочинів, готовність прийти на допомогу дитині, підлітку є запорукою збереження морального здоров'я нашого суспільства.

Профілактика шкідливих звичок та девіантної поведінки

Запобігання вживання дітьми та учнівською молоддю наркотичних та психотропних речовин повинно займати належне місце в організації виховного процесу закладу освіти.

Рекомендуємо в межах компетенції:

- впроваджувати сучасні методики профілактичної роботи з подолання негативних проявів серед дітей, учнівської молоді;
- формувати в дітей, учнівської молоді життєвих навичок, уміння протистояти ризикам і загрозам, пов'язаним з наркотиками;
- здійснювати комплекс профілактичних заходів, спрямованих на підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків, формування у них свідомого відповідального ставлення до виконання обов'язків, пов'язаних з утриманням, вихованням та освітою дітей;
- забезпечувати підтримку розвитку системи позашкільної освіти;
- створювати методики раннього виявлення дітей, які належать до груп ризику через їх незахищеність та інші чинники, що можуть призвести до початку вживання наркотиків (діти, батьки яких перебувають у трудовій еміграції за кордоном; діти із сімей з проблемами залежності; діти, що отримали психологічні травми внаслідок жорстокого поводження або сексуального насильства, безпритульні), сприяння захисту їх прав та недопущення соціального відторгнення тощо.

Звертаємо увагу, що постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 689 затверджено Порядок проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2019-%D0%BF#Text>

Ситуація щодо кримінальних правопорушень у дитячому середовищі спонукає до проведення чіткої взаємодії всіх зацікавлених органів та служб на місцевому рівні.

Профілактика кримінальних правопорушень спонукає до формування правової культури учнів, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню дітьми злочинів, подолання девіантної поведінки.

Рекомендуємо:

- проаналізувати стан справ та посилити індивідуальну корекційну роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки;
- провести інформаційно-просвітницьку роботу з батьками та законними представниками дітей, схильних до протиправної поведінки, сприяти в організації позакласної зайнятості цієї категорії дітей тощо.

Запобігання та протидія торгівлі людьми

Українські правоохоронці борються з двома видами торгівлі людьми. Перший починається і закінчується на території нашої країни. Серед таких випадків найбільш розповсюджені трудова та сексуальна експлуатація.

Другим видом є торгівля людьми, яка починається на території України з вербування, однак сам злочин відбувається на території іншої держави.

<https://www.youtube.com/watch?v=5aXrSiUqRoc>

В Україні є Telegram-бот «Залишайся в безпеці», у якому можна дізнатися, як не стати жертвою торгівлі людьми, безпечно працевлаштуватися в Україні та за кордоном, розпізнати потенційних зловмисників, а також до кого звернутися за допомогою.

Відповідно до статей 7, 9, 20, 21, 22, 23, 24 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.173) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>) Міністерство освіти і науки України, органи управління освітою, заклади освіти впроваджують в освітній процес заходи щодо підвищення рівня обізнаності здобувачів освітніх послуг та їх батьків з питань протидії торгівлі дітьми.

Головні завдання навчально-виховних заходів із вищезазначених негативних явищ – підвищити загальний рівень правової свідомості дітей та молоді, рівень обізнаності з проблем порушення прав людини, навчити моделям безпечної поведінки, виховати повагу до прав та основних свобод людини, толерантне ставлення до потерпілих від насильства.

Міністерство освіти і науки України вважає за доцільне:

- впроваджувати гуртки та факультативи для учнів 7-10 класів закладів загальної середньої освіти «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»; проводити інформаційні кампанії до 30 липня – Всесвітнього дня протидії торгівлі людьми; 18 жовтня – Європейського дня боротьби з торгівлею людьми; 2 грудня – Міжнародного дня за відміну рабства; 10 грудня – Міжнародного дня захисту прав людини; розвивати співробітництво із громадськими та міжнародними організаціями і фондами;

- налагодити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики торгівлі людьми;

- поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про діяльність Кол-центру Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей за скороченими телефонними номерами: 1578 – з питань протидії торгівлі людьми; 1588 – з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей; Національної безкоштовної «гарячої лінії» з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів Представництва Міжнародної організації з міграцій (МОМ) в Україні 0800505501 (безкоштовно зі стаціонарних) 527 (безкоштовно з мобільних) www.527.org.ua Національної дитячої «гарячої лінії» 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного) та Національної «гарячої» лінії з попередження насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0 800 500 335 або 116 123 (для дзвінків з мобільного) ГО «Ла Страда-Україна».

На офіційному сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» створено електронний банк курсів (спекурсів), які впроваджуються у вищих навчальних закладах та в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників (розділ «Діяльність. Захист прав людини»): <https://imzo.gov.ua/protidiya-torgivli-lyudmi/navchalni-programi/>

Про діяльність учнівського самоврядування

Учнівське самоврядування є важливим інструментом розвитку активної громадянської позиції, лідерських якостей, самостійності та відповідальності серед учнів. Цей інструмент сприяє формуванню вміння працювати в команді, розвиває організаторські навички та дає можливість учням впливати на життя школи.

Мета та завдання учнівського самоврядування:

1. Формування громадянської свідомості: розвиток розуміння учнями своїх прав і обов'язків.
2. Розвиток лідерських якостей: сприяння розвитку навичок керівництва та організації.
3. Виховання відповідальності: формування почуття відповідальності за свої дії та рішення.
4. Сприяння соціальній активності: залучення учнів до активної участі у шкільному житті та громадських проєктах.

Основні напрями діяльності учнівського самоврядування

Напрямок діяльності	Характеристика
Освітня діяльність	Організація додаткових занять, гуртків, олімпіад та конкурсів. Допомога в організації та проведенні шкільних проєктів, Днів науки.
Культурно-масова діяльність	Організація свят, концертів, тематичних вечорів. Проведення конкурсів, виставок, фестивалів.
Спортивна діяльність	Організація спортивних змагань, турнірів, спортивних свят. Заохочення до здорового способу життя та фізичної активності.
Соціальна діяльність	Організація благодійних акцій, волонтерських проєктів. Допомога учням, які потребують підтримки, соціальні проєкти.

Структура учнівського самоврядування

Назва структури	Характеристика
Найвищий орган	Загальноучнівські збори за віковими категоріями школярів. Вибори активу: голова, його заступник, члени. Кожен член активу очолює певну ділянку роботи.

Рада дитячої палати	Голова Ради дитячої палати. Заступник Ради дитячої палати. Радники різних центрів (інтелектуального, дисципліни і порядку, шефського, здорового способу життя, інформаційного, молодіжного дозвілля).
Участь педагогів	В актив можуть входити педагог-організатор та заступник директора з виховної роботи. Комісії як радники, кількість комісій необмежена, але має бути доцільною.

Прикладні заходи та активності.

1. Дні самоврядування: організація дня, коли учні виконують ролі вчителів та адміністрації.
2. Тематичні тижні: проведення тематичних тижнів (наука, культура, спорт), підготовлених учнями.
3. Конкурси проєктів: організація конкурсів учнівських проєктів з різних напрямків.
4. Волонтерські ініціативи: залучення учнів до волонтерської діяльності, допомога місцевій громаді.
5. Дебати та дискусійні клуби: створення платформи для обговорення актуальних тем, розвиток критичного мислення.

Особливості учнівського самоврядування в початковій школі

Підходи	Привчання до самостійного прийняття рішень, формування самооцінки, навичок відповідальності. Організація роботи в ігровій формі з урахуванням психологічно-вікових особливостей молодших школярів.
Організація	Створення органів самоврядування через казковий образ Барвінкового містечка. Кожен клас – окреме містечко зі своєю назвою. Мер міста (вчитель-класовод) та його заступники, обрані учнями на класних зборах.
Функції самоврядування	Покращення життя колективу. Формування організаторських умінь кожного учасника. Учні-містяни мають свої доручення і ролі, які змінюються протягом року.

Учнівське самоврядування є важливою складовою розвитку демократичних принципів у школі, що сприяє формуванню активних, відповідальних та свідомих громадян. Ефективна організація роботи самоврядування можлива завдяки чіткій структурі, плануванню, залученню учнів до активної участі та використанню сучасних технологій. Це дозволяє створити сприятливе середовище для розвитку молоді та підготовки її до самостійного життя у демократичному суспільстві.

Про обласний конкурс проєктів учнівського самоврядування

Відповідно до пункту 13 статті 44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», підпункту 1.1.2 пункту 1.1 розділу IV Обласної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки, затвердженої рішенням другого пленарного засідання четвертої сесії Полтавської обласної ради восьмого скликання від 09 квітня 2021 року № 136.

Обласний конкурс проєктів учнівського самоврядування проводиться з метою виявлення та підтримки обдарованих дітей, сприяння розвитку учнівської проєктної діяльності, набуття досвіду громадянських дій та демократичної поведінки школярів у вирішенні соціально важливих суспільних проблем, формування лідерських якостей учнів, формування та розвитку громадянської, соціальної, екологічної, культурної та інших ключових компетентностей здобувачів освіти, активізації діяльності органів учнівського самоврядування області.

Основними завданнями конкурсу є: виховання активного громадянина та інноватора, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини; підтримка розвитку проєктної діяльності школярів, спрямована на формування в них активної життєвої позиції; національно-патріотичне виховання та формування національної самосвідомості школярів; пошук нових форм і методів формування в учнів навичок природоохоронної, пізнавальної, культурно-просвітницької діяльності; пошук шляхів розв'язання суспільних проблем; привернення уваги органів місцевого самоврядування, громадськості, педагогічних колективів до питань розвитку особистості; підтримка талановитих школярів, сприяння їх самореалізації, стимулювання подальшої творчої діяльності; демонстрація (презентація) досягнень шкільних (районних) груп учнівського самоврядування.

Організатором конкурсу є Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського під керівництвом Департаменту освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації. Учасниками конкурсу є лідерські групи учнівського самоврядування (до 5 осіб) закладів загальної середньої освіти Полтавської області. Оголошення про проведення конкурсу розміщується на офіційному сайті Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського. Конкурс проводиться у II тури: I (заочний) тур – журі обласного конкурсу розглядає й оцінює матеріали, надіслані органами управління освітою міських, селищних, сільських територіальних громад. Журі визначає по 4 команди-переможниці у кожній номінації I туру конкурсу, які беруть участь у II (підсумковому) турі. II (підсумковий) тур проводиться очно або дистанційно. Під час II туру команди-переможниці I туру захищають подані на конкурс проекти. Загальна тривалість виступу команди – до 10 хвилин. Дата, час, форма та місце проведення конкурсу визначаються окремим наказом Департаменту освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації.

Конкурс проводиться у таких номінаціях: «Національно-патріотичні ініціативи», «Волонтерські ініціативи», «Екологічні ініціативи», «Здоров'язбережувальні ініціативи», «Громадянські та соціальні ініціативи».

Для участі у I (заочному) турі конкурсу на електронну адресу організатора конкурсу (root@pano.pl.ua) подається:

1) заявка за формою, що додається;

2) опис проекту, в якому розкрито тему, мету, завдання, очікувані результати, етапи підготовки та реалізації (вивчення актуальних тем та вибір проблеми для дослідження, дослідження проблеми, аналіз стану розкриття проблеми в інформаційних джерелах, вирішення проблеми, реалізація проекту, підготовка проекту до представлення, висновки) в друкованому вигляді та посилання на електронні джерела;

3) інші матеріали (за наявності), що додаються до проекту та розкривають зміст проблеми: фото-відеоматеріали (2-3 фотографії, один відеозапис); публікації, у яких висвітлювалася робота над проектом; результати проекту;

пропозиції (рекомендації) громадських організацій; демонстраційні матеріали: текстові повідомлення, малюнки, карти, діаграми, статистичні таблиці, карикатури, ілюстрації тощо).

Конкурсні роботи, які подаються для I (заочного) туру повинні бути написані українською мовою, обсягом до 3 сторінок, відповідно до вимог чинного правопису української мови. За умови дистанційної організації II (підсумковий) тур конкурсу проводиться онлайн за допомогою дистанційних технологій. На розгляд журі конкурсу на електронну адресу організаторів конкурсу (root@pano.pl.ua) подаються відеозаписи виступів лідерських груп. Відеозапис (до 10 хвилин) повинен бути здійснений наживо без накладання додаткового звуку із однієї позиції оператора.

Визначення переможців конкурсу здійснює журі відповідного туру у кожній номінації за рейтингом. Переможцями стають особи, які обіймають 1-3 місця за рейтингом. Рішення журі за результатами кожного туру конкурсу оформлюється протоколом.

Переможці конкурсу нагороджуються дипломами I, II, III ступенів Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського. За умови дистанційної організації конкурсу він проводиться онлайн за допомогою дистанційних технологій. Положення про проведення обласного конкурсу проєктів учнівського самоврядування доступне за лінком: <https://pano.pl.ua/wp-content/uploads/2024/01/Polozhennia-pro-provedennia-oblasnoho-konkursu-proiektiv-uchnivskoho-samovriaduvannia.pdf>.

На виконання Обласної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021–2025 роки Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського планує організацію та проведення обласного конкурсу проєктів учнівського самоврядування у березні-квітні 2025 року.

Полтавська обласна школа лідерів учнівського самоврядування Полтавщини

Для об'єднання учнівської молоді з різних закладів загальної середньої освіти Полтавщини щодо формування їх лідерської позиції, громадянської відповідальності, патріотизму і любові до країни, міста, громади Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського спільно з Полтавським університетом економіки і торгівлі проводить співпрацю щодо реалізації проєкту «Полтавська обласна школа лідерів учнівського самоврядування».

Головна мета проєкту: створити освітнє середовище для розвитку лідерського потенціалу старшокласників закладів загальної середньої освіти Полтавської області, формування їх життєвих компетентностей шляхом активного залучення до участі в суспільно-корисній діяльності.

Завдання проєкту:

- організувати очно-дистанційне навчання лідерів учнівського самоврядування закладів освіти Полтавщини;
- сприяти розвитку учнівської проєктної діяльності, набуття досвіду громадянських дій та демократичної поведінки школярів у вирішенні соціально важливих суспільних проблем;
- привернути увагу органів місцевого самоврядування, громадськості, педагогічних колективів до питань розвитку особистості;
- підтримка талановитих школярів, сприяння їх самореалізації, стимулювання подальшої творчої діяльності.

Учасниками проєкту є учні 9-11 класів, лідери учнівського самоврядування, активна та талановита учнівська молодь. Участь у проєкті є добровільною та безкоштовною.

Для участі у Полтавській обласній школі лідерів учнівського самоврядування кандидату необхідно пройти онлайн-реєстрацію, вказавши достовірні дані, та пройти всі етапи навчання відповідно до плану роботи Школи.

Навчання в Школі включає кілька етапів реалізації:

організаційно-установчий (онлайн-реєстрація учасників, поділ на групи, настановчі заняття);

дистанційний (самостійне опрацювання матеріалу учасниками з використанням навчальної платформи *Moodle*);

очно-підсумковий (розвиток лідерських компетентностей за допомогою інтерактивних форм і методів проведення занять (тренінги, диспути, дискусії, рольові та ділові ігри тощо), розробка та реалізація власних проєктів учасниками, запровадження нових молодіжних ініціатив).

Під час проходження дистанційного етапу навчання учасники школи знайомляться з навчальними матеріалами з тем курсу, проходять вхідне тестування, опрацьовують теоретичний матеріал, виконують навчальні завдання, проходять поточний та підсумковий тестовий контроль знань.

Термін навчання – один рік. Завершивши проєкт, учасники отримують сертифікати.

Слухачі Школи відвідують заходи проєкту, під час яких отримують необхідну інформацію від кваліфікованих експертів, яку можуть використовувати для підтримки та розвитку власної діяльності, спрямованої на розвиток суспільства.

Щорічно після реєстрації слухачів формуються територіальні групи та визначаються їх координатори з числа працівників органів управління освітою, педагогів закладів загальної середньої освіти Полтавщини.

Протягом усього періоду навчання учасники Школи, реалізуючи власний лідерський потенціал, підвищують рівень компетентностей, складають та реалізують власні проекти, беруть активну участь в житті своїх місцевих громад.

У 2024/2025 навчальному році продовжується діяльність школи, учасниками якої стануть учні 8-11 класів та педагоги, що координують учнівське самоврядування.

Організація роботи шкільних європейських клубів у закладах загальної середньої освіти

Шкільний європейський клуб (Євроклуб) є формою співпраці вчителів і учнів, спрямованою на вивчення європейських цінностей, виховання лідерських якостей у молоді та поглиблення їх знань про Європу, європейську інтеграцію, історію, географію, культуру, мистецтво, науку. У нинішніх умовах воєнного стану діяльність Євроклубів здійснюється дистанційно, що дозволяє організувати роботу незалежно від місця перебування учнів.

Цілі та завдання Євроклубу:

1. Формування європейської свідомості: виховання почуття європейської єдності та поширення знань про Європу.
2. Розвиток міжкультурного діалогу: організація заходів, які сприяють культурному обміну та толерантності.
3. Залучення до активного громадянства: розвиток лідерських якостей та активної громадянської позиції.
4. Сприяння вивченню іноземних мов: заохочення до вивчення мов країн ЄС.

Організація діяльності Євроклубу:

Назва діяльності	Характеристика
Структура і керівництво:	Керівник клубу: визначити вчителя, відповідального за координацію діяльності клубу. Актив клубу: обрати групу учнів-лідерів, які допомагатимуть в організації заходів.
Планування роботи	Річний план роботи: розробити план заходів на навчальний рік, враховуючи важливі європейські дати та події. Регламент діяльності: засідання проводяться раз на тиждень, загальні збори – не рідше одного разу на місяць.
Комунікація і співпраця	Мережева співпраця: налагодите зв'язки з іншими Євроклубами в Україні та за її межами.

	Використання онлайн-ресурсів: Використовуйте сайти Euroquiz (https://euroquiz.org.ua/) та Представництва ЄС в Україні (https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk) для реєстрації клубу, організації заходів та спілкування.

Основні напрями діяльності Євроклубу

Напрямок	Характеристика
Заходи всередині клубу	Засідання, інтерактивні ігри, презентації, перегляд фільмів, рольові ігри. Конкурси знань про ЄС, вивчення культури країн ЄС, зустрічі з волонтерами.
Заходи на шкільному рівні	Конкурси, стінна газета, олімпіади, виставки, святкування Днів Європи.
Заходи на міському рівні	Святкування Днів Європи, благодійні проекти, конкурси, челенджі, флешмоби, квізи.
Мережева співпраця	Співпраця з іншими Євроклубами регіону та клубами інших міст України (обміни, листування).
Міжнародні заходи	Організація міжнародних проектів, зустрічей та обмінів, участь у міжнародних конкурсах.

Прикладні заходи та активності:

1. Євроквести: організація інтерактивних квестів на європейську тематику.
2. Клуб європейського кіно: перегляд і обговорення європейських фільмів.
3. Клуб віртуального туризму: віртуальні екскурсії європейськими містами.
4. Євровікторини: участь у Всеукраїнських онлайн-вікторинах про ЄС.
5. Інформаційні виставки: організація виставок на теми європейської інтеграції.

Європейські клуби в школах активно сприяють вихованню свідомих громадян, які усвідомлюють своє місце в європейській спільноті. Завдяки різноманітним заходам та активностям учні мають можливість розширювати свої знання про Європу, розвивати міжкультурні компетенції та залучатися до активного громадянства. Ефективна організація роботи клубу можлива завдяки використанню сучасних перспективних технологій та співпраці з різними європейськими інституціями.

Організація роботи з батьками в умовах воєнного стану

Питання батьківської відповідальності за виховання своїх дітей є актуальними в сучасних умовах і унормовані в таких нормативно-правових актах України щодо прав, обов'язків та відповідальності батьків за виховання дітей:

- Закон України «Про освіту», стаття 55. Права та обов'язки батьків здобувачів освіти;
- Закон України «Про охорону дитинства», стаття 12. Права, обов'язки та відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини;
- Цивільний кодекс України, стаття 1179. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення, стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей;
- Кримінальний кодекс України, стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- Сімейний кодекс України, стаття 164. Підстави позбавлення батьківських прав, тощо.

Сьогодні внесло суттєві корективи в освіту, адже введення в Україні воєнного стану позначилося на всіх сферах людського життя. Передусім особливих змін зазнала освіта, адже чимало закладів не працюють, інші – приймають тимчасово переміщених осіб, організують освітній процес дистанційно та консультують батьків.

В умовах війни педагогічні працівники мають бути готовими та спроможними повноцінно надавати освітні, інформаційні, консультаційні послуги сім'ям, які виховують дітей. Саме тому питання організації комунікації з учасниками освітнього процесу набуло сьогодні неабиякої актуальності. Це дозволяє встановити швидкий обмін інформацією, мобільність зворотного зв'язку з дітьми, їхніми батьками, сім'ями, педагогами. У процесі організації комунікації учасників освітнього процесу, а також з метою покращення адаптації громадян із числа внутрішньо переміщених осіб із зон активних бойових дій працівники ЗЗСО мають надавати інформаційну, методичну, консультативну підтримку дітям та їхнім сім'ям, зокрема:

- сприяти організації комунікації дітей та їхніх батьків з іншими членами громади;
- створювати безпечний соціально-освітній простір;
- адаптувати освітній процес в умовах війни з урахуванням життєвих обставин;
- добирати форми і методи взаємодії учасників освітнього процесу відповідно до конкретної ситуації;
- володіти інформацією щодо ресурсного забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційної роботи;
- формувати навички організації та проведення онлайн-заходів.

Заклад загальної середньої освіти за допомогою сайту може організувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу, створити віртуальну бібліотеку, своєрідний банк освітніх ресурсів, постійно оновлювати й поповнювати інформаційне наповнення вебсайту, використовувати ресурси онлайн-освіти, забезпечити залучення тимчасово переміщених дітей та їхніх сімей до різних програм та проєктів. Задля забезпечення ефективності комунікації з батьками й усіма, хто задіяний в освітньому процесі, рекомендовано для здійснення кожного конкретного завдання обрати оптимальні канали комунікації, основними з-поміж яких є: відеоконференція, форум, чат, блог, електронна пошта, анкетування, соціальні мережі тощо.

Соціальні мережі Telegram та Viber дозволяють створювати закриті та відкриті канали, групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації. Ефективними можуть бути розміщені на сайті ЗЗСО завдання і рекомендації для батьків щодо роботи з дітьми відповідно до їхнього віку; створення груп із батьками, психологами в соціальних мережах Viber, Telegram для отримання інформаційно-освітніх та психолого-педагогічних послуг; використання електронних платформ Zoom, GoogleMeet, Google Classroom, Microsoft Teams та ін. Важливо визначитися, через які канали комунікації швидко надходитимуть повідомлення до аудиторії, який канал зможе забезпечити оптимальний зворотний зв'язок, які формати для цих каналів застосувати, які супровідні матеріали (фото, відео, схеми) необхідно попередньо підготувати.

У процесі роботи з батьками важливо дотримуватися відповідних рекомендацій щодо організації навчального процесу в умовах воєнного стану:

1. Співпрацюйте та організуйте зворотний зв'язок із батьками дітей через вебсайт закладу, програми Viber, Telegram та соціальні мережі з питань стану здоров'я дитини, особливостей навчання, виховання, розвитку дітей при використанні дистанційного та змішаного видів комунікації. Результати

зворотного зв'язку є основою для планування консультативної та методичної допомоги батькам із різних питань виховання дітей.

2. Інформуйте батьків щодо допомоги дітям у подоланні негативних наслідків травмуючих подій та адаптації до нових обставин їхнього життя. У зв'язку з цим практичні психологи мають вести постійне спостереження за учнями, а педагогічні працівники – враховувати в освітній роботі дані моніторингу психічного стану, організувати емоційно підтримуючу мовленнєву комунікацію, використовувати індивідуально підібраний комплекс технологій психолого-педагогічного супроводу.

3. Проводьте роботу з батьками щодо психологічного супроводу дитини у період воєнного часу, надавайте консультативну підтримку щодо допомоги дітям впоратися з тривожністю під час воєнних дій тощо.

Організація повноцінної взаємодії педагогів і батьків є сьогодні одним із найважливіших завдань, що стоять перед колективами сучасних закладів освіти. Нова освітня парадигма проголосила батьків суб'єктами освітнього процесу, значить і на батьків покладена відповідальність за якість освіти своїх дітей.

Рівноправність взаємин між педагогом та родиною учня дозволяє зменшити ризик виникнення конфліктних ситуацій. А якщо суперечності все ж виникнуть, їх завжди можна розв'язати конструктивно, знайшовши компромісне рішення. Така модель взаємодії дорослих неодмінно стане взірцем для школярів. Саме завдяки педагогіці партнерства такі поняття, як «толерантність», «співчуття» та «свобода вибору» можуть стати основоположними для нашого суспільства.

Наразі, в умовах воєнного стану, в закладах загальної середньої освіти відбувається активний пошук і впровадження таких форм взаємодії з родинами учнів, які дали б змогу досягти реального співробітництва.

Партнерські взаємини між учителем та батьками дають можливість оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми, відстежувати зміни у поведінці дитини, краще розуміти її вподобання та життєві орієнтири.

Щоб співпраця з батьками була дієвою, необхідно враховувати запити батьків щодо інформаційної підтримки, організовувати зворотний зв'язок та дізнаватися, з яких напрямів освітньої діяльності (творчий, інтелектуальний, фізичний тощо) батьки потребують інформаційної допомоги.

У Полтавській академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського щороку проводиться Форум батьківської громадськості. Мета Форуму – взаємодія та співпраця між учителями, учнями і батьками; висвітлення соціально-важливих аспектів сучасної освіти; ефективна взаємодія батьківської громадськості з закладами освіти та державними установами; вироблення усвідомленої взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу для покращення якості життя та навчання учнів. Тематика Форумів різноманітна. Учасники Форуму – представники батьківської громадськості закладів освіти області, директори закладів загальної середньої освіти, педагоги, працівники ЦПРПП, методисти та науковці області.

Під час Форуму всі учасники діляться корисними порадами про виховання дітей і навіть самих батьків. Основним підсумком для всіх його учасників стає усвідомлення того, що проблеми освіти потребують спільних зусиль усіх, кому не байдуже підростаюче покоління, адже це – наше майбутнє.

Співпраця з батьками має бути систематичною і регулярною та мати емоційне підґрунтя: батьки мають розуміти, що ми захоплені однією справою

– забезпечити дітям щасливе теперішнє та майбутнє і дати якісну освіту заради цієї дитини. Тому постійний контакт з батьками, фідбеки (зворотний зв'язок) з будь-якої активності дуже важливі. Важливо також прислуховуватись до думки кожної із сторін і знаходити спільний шлях, який приведе до успішного результату.

Підтримка психічного здоров'я

Психічне здоров'я кожного учасника освітнього процесу – це одне з ключових завдань закладу освіти, а також якісного та безпечного навчання дітей. Важливо створити умови для психосоціальної підтримки всіх учасників освітнього процесу. Саме тісна співпраця педагогів та працівників психологічної служби сприяє стабілізації психоемоційного стану здобувачів освіти та їх налаштування на освітню діяльність. Педагог створює для дітей світ підтримки та порозуміння, налаштовує їх на впевненість у тому, що наша стійкість та віра в перемогу має особливу роль у воєнний час.

Для проведення годин спілкування радимо використовувати:

- Методичні рекомендації МОН «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psihiologichna-dopomoga-algoritm-dij>

- Вправи для дітей та підлітків, які перебувають у стресовій ситуації, для зняття психоемоційного напруження

<https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/vpravy-dlia-ditey-ta-pidlitkiv-iaki-perebuvaiut-u-stresoviy-sytuatsii-dlia-zniattia-psykhoemotsiynoho-napruzhennia/>

- Шість буклетів у картинках серії «Trauma Surviving and Hope», створені разом з підлітками для підлітків і молодих людей віком від 12 до 25 років. Мета буклетів – допомогти молоді розпізнати психологічну травму і знайти для себе дієву психологічну підтримку, щоб подолати її. Основні теми: безсоння, проблеми з увагою і пам'яттю, біль, напади люті, агресії, уникнення оточення, смуток тощо. За цим покликанням ви знайдете буклети: <https://www.trauma-surviving.com/>

Ресурс з матеріалами для батьків про те, як вони можуть допомогти своїм дітям, що зазнали психологічної травми: <https://elternratgeber-fluechtlinge.de/uk/>

- Телеграм-канал «Підтримай дитину»: <https://t.me/s/pidtrumaidutuny>

Рекомендуємо долучитися до проєкту психологічної підтримки «Поруч» <https://poruch.me/>, у рамках якого створено групи підтримки для дітей та дорослих, які потребують психологічної підтримки або хотіли би спілкуватися з іншими колегами та фахівцями-психологами про те, що відбувається сьогодні у нашій країні і як допомогти впоратись собі та учням.

Створення безпечного та здорового освітнього середовища

Питання безпеки закладів освіти та забезпечення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти та організації безпечного освітнього середовища є особливо актуальним у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України.

З метою створення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організації безпечного освітнього середовища, зокрема в умовах військової агресії Російської Федерації проти України 07 квітня 2023 року на засіданні Уряду ухвалено Концепцію безпеки закладів освіти (розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р. Режим доступу: [URL:https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-bezpekyzakladiv-osvity-i070423-301](https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-bezpekyzakladiv-osvity-i070423-301)

Реалізація Концепції підвищить ефективність превентивних заходів щодо запобігання та попередження вчиненню правопорушень в освітньому середовищі та створить безпечні умови навчання та викладання, комфортну міжособистісну взаємодію, що сприятиме емоційному благополуччю учасників освітнього процесу, відсутності будь-яких проявів насильства, забезпечивши при цьому достатньо можливостей для їх запобігання, а також дотримання прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

З метою забезпечення додержання конституційних прав та свобод дитини, гарантій з охорони дитинства, реалізації прав дітей на освіту, безпечне для життя і здоров'я освітнє середовище, збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління Указом Президента України від 25 травня 2020 року № 195 схвалена Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text).

Під час військових дій та ще тривалий час після їх закінчення заклади освіти в Україні працюватимуть у нових для себе вимогах до безпечного освітнього середовища. В умовах воєнного стану **створення безпечного і здорового освітнього середовища** є одним із першочергових завдань, виконання якого має реалізувати право на безпечні та нешкідливі умови навчання та забезпечення прав дітей на освіту.

05 липня 2024 року Уряд ухвалив розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2024 рік».

Акт розроблено на виконання пункту 3 розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2023 № 174-р.

Документ визначає комплекс заходів, необхідних для реалізації у 2024 році Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі, затвердженої Указом Президента України від 25.05.2020 №195/2020.

Відповідні заходи спрямовано на формування безпечних, комфортних та здорових умов навчання в закладах загальної середньої освіти, набуття учнями компетентностей, необхідних для безпечного та здорового способу життя.

У плані заходів визначено такі стратегічні цілі:

- Здоров'язберезувальна складова освіти.
- Комплексність розвитку фізичної культури та посилення рухової активності.
- Розбудова системи здорового харчування, формування культури харчування та правильних харчових звичок.
- Удосконалення медичного обслуговування учнів і працівників закладів освіти.
- Ефективне психологічне забезпечення освітнього процесу.
- Підготовка працівників закладу освіти та їхнє здоров'я.
- Безпечність, доступність та інклюзивність освітнього середовища.
- Міжсекторальна взаємодія та залучення соціальних інституцій.
- Облаштування укріплень у закладах освіти, придбання шкільних автобусів.

На виконання розпорядження пропонуємо в межах компетенції організувати виконання заходів у закладах освіти спрямованих на, зокрема:

- формування в учасників освітнього процесу гігієнічних навичок та засад здорового способу життя, зокрема звичок здорового харчування, фізичної активності, безпечної комунікації;

- упровадження принципу недискримінації, в тому числі конфіденційності щодо наявності будь-яких дискримінуючих ознак;

- запобігання вживанню учнями, іншими учасниками освітнього процесу тютюну, алкоголю, наркотичних засобів, інших речовин із психоактивною дією, унеможливлення їх розповсюдження та вживання в закладі освіти та на прилеглих до нього територіях;

- упровадження в закладах освіти програм із протидії проявам насильства та булінгу (цькування) і їх попередження;

- проведення ефективних інформаційних кампаній для учасників освітнього процесу, спрямованих на популяризацію здорового та безпечного способу життя, вакцинації, профілактики інфекційних та неінфекційних захворювань, протидію поширенню серед дітей та підлітків звичок, небезпечних для їх фізичного або психічного здоров'я тощо.

Рекомендуємо в роботі використовувати оздоровчі технології терапевтичного спрямування: арттерапія, піскова терапія, ігрова терапія, музична терапія, кольоротерапія, казкотерапія; організаційно-педагогічні технології: планування освітнього процесу, що сприяє запобіганню перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптаційних станів тощо.

Сьогодні дитина перебуває в стресовому стані, тому потребує на психологічну допомогу. Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» за ініціативи першої леді України Олени Зеленської в рамках Національної програми з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки розроблено курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій».

Разом з тим, рекомендуємо учителям під час уроків/заходів упроваджувати психологічні хвилинки, які допоможуть здобувачу освіти впоратися зі стресом та його наслідками, емоційно налаштувати на плідну роботу, завдяки чому створюватиметься сприятлива атмосфера, яка дасть змогу дітям розслабитися, зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту, що є природним механізмом стабілізації. Регулярне впровадження психологічних хвилинок у зручний час та слушній нагоді допоможе здобувачу освіти стати більш спокійним, врівноваженим, а також дасть змогу краще зрозуміти свої почуття. Учитель має сам визначити, коли і у який час провести психологічну хвилинку.

Одним із важливих пріоритетів у діяльності закладів освіти є забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, які на сьогодні страждають від російської воєнної агресії. Нова реальність диктує нові правила життя. Одне з найважливіших завдань – оволодіння необхідними знаннями, потрібними для подальшої безпечної життєдіяльності. Учні мають знати правила безпеки, які допоможуть зберегти життя. Зокрема, які заборони та обмеження діють під час воєнного стану; що таке «тривожна валіза», як її зібрати, що туди покласти; як діяти під час повітряних тривог (що робити, якщо сигнал застав удома / на вулиці / в магазині тощо); як поводитися під час обстрілів; як надавати першу домедичну допомогу.

Державною службою України з надзвичайних ситуацій розроблено правила поведінки у разі виявлення вибухонебезпечних предметів «Загрози та безпеки від вибухонебезпечних предметів». Вбачаємо за доцільне проведення із учасниками освітнього процесу просвітницьких заходів щодо питань мінної безпеки і вибухонебезпечних предметів.

Формування та застосування учнями компетентностей, необхідних для здорового та безпечного життя, сприятиме досягненню глобальних цілей сталого розвитку, проголошених ООН (резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1) і підтриманих Україною відповідно до Указу Президента України від 30 вересня 2019 року №722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

[URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text)

Навчити правилам збереження здоров'я та життя свого та оточуючих людей в умовах бойових дій – основне завдання вчителя. А саме:

- ознайомити із заборонами та обмеженням, які діють під час воєнного стану;
- ознайомити з правилами поведінки у зоні бойових дій;
- навчити надавати першу медичну допомогу при опіках, перегріванні, обмороженні, пораненні;
- ознайомити з правилами поводження під час повітряної тривоги, обстрілів, комендантської години;
- ознайомити з правилами поводження з вибухонебезпечними предметами.

Рекомендуємо використовувати:

- Наскрізна програма з позашкільної освіти оздоровчого напрямку «Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій»

<https://drive.google.com/file/d/1AThLIgkS9JtrGX1KCLiw-ntzDQbmPgk9/view>

- Поради від ДСНС «Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру» Режим доступу: <https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki/diyi-naselennya-v-umovax-nadzvicainix-situacii-vojennoho-xarakteru>

Корисні посилання:

Для ефективної організації виховного процесу пропонуємо скористатися корисними тематичними посиланнями:

- Центр протидії дезінформації при РНБО України: <https://cpd.gov.ua/category/events/>
- Все про медіаосвіту й багато корисних ресурсів для педагогів: <https://medialiteracy.org.ua/>
- Відео «Історія України за 15 хвилин» <https://www.youtube.com/watch?v=ITw2Lk93qrY>

- Відео «ІстФакт. «Історія Тризубу»

<https://www.youtube.com/watch?v=m3n70kgNIgw>

- Виставка «Творці української державності: до 30-річчя заснування УГС»

<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-tvorci-ukrayinskoyi-derzhavnosti-do-30-richchya-zasnuvannya-ugs>

- Виставка «Символ твоєї свободи. 100 років Державного герба України»

<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-symvol-tvoyeyi-svobody-100-rokiv-derzhavnogo-gerba-ukrayiny>

- Виставка «Воїни. Історія українського війська»

<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-voyny-istoriya-ukrayinskogo-viyska>

- Виставка «Кожен із нас – воїн» <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-kozhen-iz-nas-voyn>

<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-kozhen-iz-nas-voyn>

- «НАШ ГЕРБ. Українські символи від княжих часів до сьогодення»

<https://rodovid.net/product/233/nash-herb-ukrayinski-symvoly-vid-kniazhykh-chasivdo-sohodennia-pdf-fajjl/>

- Інфографіка «Чому українці та росіяни історично – не «братні народи»

<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/chomu-ukrayinci-ta-rosiyany-istorychno-ne-bratni-narody-infografika>

- Фотоальбом «Незалежність. Найкращий час» / «Independence. Prime Time»

(українською та англійською мовами): <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/nezalezhnist-naykrashchyy-chas-fotoalbom>

- Виставка «На службі Феміди»: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-na-sluzhbi-femidi>

<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-na-sluzhbi-femidi>